ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

Taraqqiyot Strategiyasi Doirasida Maktabgacha katta yoshdagi (5-7 yosh) bolalarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirish texnologiyasi.

Nazarova Dilnoza Eraliyevna
Nizomiy nomidagi O'zbekiston milliy pedagogika universiteti
Tarix kafedrasi dotsenti, tarix fanlari falsafa doktori (PhD).
Sobirova Ro'zaxon Botir qizi
Ta'lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi
(Maktabgacha ta'lim) 1-kurs magistri

Annotatsiya: Ushbu maqola bugungi kunda O'zbekiston Respublikasida ta'lim tizimining barcha bosqichlarida, jumladan maktabgacha ta'lim sohasida ham shaxsning ijodiy salohiyatini rivojlantirish masalasi davlat siyosati darajasiga ko'tarilganini yoritadi. Prezident Shavkat Mirziyoyev tomonidan ishlab chiqilgan "Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi 2022–2026-yillar uchun Taraqqiyot strategiyasi"da ta'lim tizimini tubdan isloh qilish, bolalarning ijodiy fikrlashini qo'llab-quvvatlash hamda har tomonlama yetuk shaxs tarbiyalash ustuvor yo'nalishlardan biri sifatida belgilangan. Shu bois maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirish texnologiyasi bugungi kunda nafaqat pedagogik, balki strategik ahamiyatga ega masalaga aylangan.

Ijodiy qobiliyat bu shaxsning yangi, original g'oya, fikr yoki mahsulot yaratish salohiyati bo'lib, unda tafakkur, tasavvur va hissiy faoliyat birgalikda ishtirok etadi. Maktabgacha yoshdagi bolalarda bu qobiliyat asosan o'yin, rasm, qo'shiq, hikoya to'qish, dramatizatsiya va konstruktorlik faoliyatlari orqali shakllanadi.

Kalit so'zlar:

Taraqqiyot strategiyasi, Maktabgacha ta'lim, Katta yoshdagi bolalar, Bolalar ijodkorligi, Ijodiy qobiliyat, Ijodiy fikrlash, Ijodiy tafakkur, Ijodkorlikni rivojlantirish, Ta'lim texnologiyasi, Pedagogik texnologiyalar, Zamonaviy ta'lim yondashuvlari, Shaxsga yo'naltirilgan ta'lim, Faol o'qitish metodlari, Kompetensiyaga asoslangan yondashuv, Innovatsion ta'lim usullari, Rivojlantiruvchi muhit, Didaktik o'yinlar, Tasviriy ijod, Musiqa va san'at faoliyati, Bolalarda mustaqil fikrlashni shakllantirish, Ta'lim sifati, Pedagogik innovatsiyalar, Kreativlik, Tanqidiy fikrlash, Ta'limda interfaol metodlar, Rivojlanish strategiyasi, O'zbekiston 2030 strategiyasi, Maktabgacha ta'limda islohotlar.

Taraqqiyot strategiyasida belgilangan maqsadlar:

- Ta'lim tizimini zamonaviy innovatsion yondashuvlar asosida rivojlantirish.
- Bolalarda tanqidiy va ijodiy tafakkurni shakllantirish.
- Yangi pedagogik texnologiyalarni joriy etish orqali ta'lim sifatini oshirish.
- Har bir bolaning individualligini rivojlantirish va iste'dodini aniqlash.

Demak maktabgacha ta'limdagi ijodiy rivojlanish bu strategik maqsadga xizmat qiluvchi asosiy yo'nalishlardan biridir.

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ijodiy qobiliyat rivojlanishining psixologik-pedagogik xususiyatlari:

6–7 yoshli bola

- O'z fikrini mustaqil ifoda eta boshlaydi.
- Ertak va obrazlarni qayta ishlay oladi.
- Muammoni hal qilishda fantaziyadan foydalanadi.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

- Yangilikka qiziqadi, “nega”, “qanday” kabi savollar beradi.
- Estetik did va emotsional sezgirlik rivojlana boshlaydi.

Shuning uchun bu yosh ijodiy tafakkurni shakllantirish uchun eng muhim davr hisoblanadi.

Ijodiy qobiliyatni rivojlantirish texnologiyalari:

1 Ijodiy o‘yin texnologiyasi.

O‘yin ijodkorlikni rag‘batlantiruvchi eng samarali usullardan biridir.
Masalan “Nima bo‘lardi agar”, “Ertakni davom ettir”, “Sehrli predmet” kabi o‘yinlar bolaning fantaziyasini kuchaytiradi.

2 Muammoli vaziyatlar texnologiyasi.
Bolaning fikrlashini faollashtirish uchun tarbiyachi kichik muammoli savollar beradi.
Masalan “Agar yomg‘ir rangli yog‘sa nima bo‘ladi”.
Bu usul bolaning ijodiy va tanqidiy tafakkurini birgalikda rivojlantiradi.

3 Badiiy estetik texnologiya.
Musiqa, rasm, qo‘g‘irchoq teatri, loydan ishlash orqali bola o‘z his-tuyg‘ularini ifoda etadi.
Bu jarayonda tasavvur, estetik sezgi va obrazli tafakkur rivojlanadi.

4 Interfaol metodlar.
Zamonaviy metodlar ijodkorlikni rivojlantirishda muhim o‘rin tutadi.
- “Aqliy hujum” brainstorming.
- “Klaster” – fikr xaritalari tuzish.
- “Sinkveyn” – qisqa she’r yoki ifoda bilan g‘oyani ifodalash.
- “Venn diagrammasi” – taqqoslash orqali yangi xulosaga kelish.

5 Axborot texnologiyalari.
Multimedia, interaktiv doskalar, ta’limiy dasturlar yordamida bolalarda tasviriy va eshitish asosidagi ijodiy idrok shakllanadi.
Masalan Paint dasturida rasm chizish, interaktiv ertak yaratish kabi mashg‘ulotlar bunga misol bo‘la oladi.

Ijodiy qobiliyatni rivojlantirishning strategik ahamiyati:

Ijodkorlikni rivojlantirish.
- Taraqqiyot strategiyasining 4-yo‘nalishi “Ta’lim tizimini zamon talablariga moslashtirish” g‘oyasini amalda qo‘llab-quvvatlaydi.
- “Inson qadri uchun” tamoyiliga asoslanadi, ya’ni har bir bolaning ichki salohiyatini ochishga xizmat qiladi.
- Kelajakda innovatsion tafakkurli, raqobatbardosh kadrlar shakllanishi uchun poydevor yaratadi.

Tarbiyachining roli:

Tarbiyachi bu jarayonda.
- Bolaning ijodiy tashabbusini qo‘llab-quvvatlaydi.
- “To‘g‘ri javob”ni emas, turli fikrlar xilma-xilligini qadrlaydi.
- Har bir bolaning shaxsiy tajribasiga tayangan holda mashg‘ulotlarni tashkil etadi.

“Bolani tayyor javobga emas, fikrlashga o‘rgat”.

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

Ijodiy qobiliyatni rivojlantirish uchun zarur shart-sharoitlar:

1 Erkin psixologik muhit – bola xatodan qo‘rqmasin.

2 Rag‘bat va maqtov – har bir yangi g‘oya qadrlansin.

3 Estetik muhit – ranglar, musiqa, tasviriy san’at vositalarining mavjudligi.

4 Hamkorlik muhiti – jamoada fikr almashish imkoniyati.

Natijalarni baholash mezonlari:

- Bola yangi g‘oya yarata oladimi.
- Tasavvuri boymi.
- Mustaqil fikrlay oladimi.
- Faoliyatdan zavq oladimi.
- Yangicha yechim taklif qiladimi.

Xulosa:

Maktabgacha katta yoshdagi bolalarda ijodiy qobiliyatni rivojlantirish bu “Yangi O‘zbekiston” taraqqiyot strategiyasining inson kapitalini yuksaltirishga qaratilgan ustuvor yo‘nalishlaridan biridir. Ijodiy bolalar ertangi kunning innovatorlari, ilm-fan va texnologiya yaratuvchilaridir Shu bois tarbiyachilar va ota-onalar uchun eng muhim vazifa bolalarning tabiiy ijodiy salohiyatini erta yoshdan qo‘llab-quvvatlash va rivojlantirishdir. Buyuk pedagog A S Makarenko aytganidek “Bola bu kelajak, demak har bir bola o‘zida kelajakning ijodkorini yashiradi”.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

Me’yoriy-huquqiy hujjatlar

1 O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi – Toshkent O‘zbekiston 2023

2 O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni – Toshkent O‘zbekiston 2020

3 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 28-yanvardagi PF–60-son Farmoni – “2022–2026-yillarga mo‘ljallangan Yangi O‘zbekiston taraqqiyot strategiyasi to‘g‘risida”

4 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2017-yil 30-sentabrdagi PQ–3305-son qarori – “Maktabgacha ta’lim tizimini boshqarishni takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”

5 O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2019-yil 22-dekabrdagi 1017-son qarori – “Maktabgacha ta’lim tizimida davlat ta’lim standartini tasdiqlash to‘g‘risida”

2 Ilmiy, nazariy va metodik manbalar

6 Hasanboeva O Rahmonqulova N Xodjieva N Maktabgacha pedagogika – Toshkent Fan va texnologiya 2018

7 Yo‘ldosheva S Maktabgacha yoshdagi bolalar ijodkorligini rivojlantirish – Toshkent O‘qituvchi 2020

8 Usmonxo‘jayev T Ta’lim jarayonida innovatsion texnologiyalar – Toshkent Iqtisod-moliya 2019

9 Mahmudova G Bolalar psixologiyasi va ijodiy tafakkur – Toshkent Fan 2021

10 Karimova R Maktabgacha ta’limda o‘yin texnologiyalari – Toshkent Ilm Ziyo 2020

11 Abdullayeva N Ijodiy tafakkur va uni rivojlantirish metodikasi – Toshkent TDPU nashriyoti 2022

12 Rahimova D Bola tafakkurining psixologik rivoji – Toshkent Fan va texnologiya 2017

3 Elektron manbalar

13 O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining rasmiy sayti – https://president.uz

14 O‘zbekiston Respublikasi Maktabgacha va maktab ta’limi vazirligi https://maktabgacha.uz

15 O‘zbekiston Respublikasi Qonun hujjatlari ma’lumotlari milliy bazasi – https://lex.uz

16 UNESCO Early Childhood Care and Education Building the Foundation of Learning – Paris

ISSN: 2582-4686 SJIF 2021-3.261, 2022-2.889, 2023-5.384, 2024-6.875 ResearchBib IF: 9.948 / 2024

THE MULTIDISCIPLINARY JOURNAL OF SCIENCE AND TECHNOLOGY

VOLUME-5, ISSUE-11

2022

17 OECD Fostering Creativity and Critical Thinking in Education Policy and Practice – Paris 2021

4 Qo‘shimcha adabiyotlar (tavsiya etiladi)

18 Vygotsky LS Imagination and Creativity in Childhood – Cambridge University Press 2004

19 Torrance EP Guiding Creative Talent – Englewood Cliffs NJ Prentice-Hall 1962

20 Guilford JP The Nature of Human Intelligence – McGraw-Hill 1967